

19. februar 2014

Notat vedrørende omskæring af drenge uden medicinsk indikation

Baggrund:

Der har været flere indlæg vedrørende omskæring af drenge i medierne den seneste tid, og der er rettet flere henvendelser til Sygeplejeetisk Råd vedrørende omskæring af drenge. Sygeplejeetisk Råd har blandt andet derfor drøftet aspekter vedrørende omskæring af drenge, og der gøres i det følgende rede for rådets overvejelser:

Hvad ved vi:

Sundhedsstyrelsen udgav i juni 2013 et notat vedrørende omskæring af drenge¹, hvori der blandt andet står:

Omskæringen kan være medicinsk eller kulturelt/religiøst begrundet. Cirka en tredjedel af mænd verden over er omskåret. Efter Sundhedsstyrelsens oplysninger er rituel omskæring ikke forbudt ved lov i nogen lande.

I Danmark registrerer man ikke et barns religiøse tilhørsforhold, når det fødes. Der findes heller ikke en selvstændig registrering af, hvor mange rituelle dreng omskæringer der foretages i Danmark. Der foreligger derfor ikke data for, hvor mange drengebørn der får foretaget rituel omskæring i Danmark. Det er Sundhedsstyrelsens skøn, at antallet af rituelle omskæringer om året i Danmark ligger mellem 1000 – 2000.

Sundhedsstyrelsen modtager et par henvendelser årligt grundet mulige komplikationer til omskæring, eller at disse ikke er udført korrekt. Patientombuddet har fra 2003-2010 behandlet 20 klager over rituel omskæring. I 11 sager er der udtalt kritik; disse sager lå før Sundhedsstyrelsens vejledning i 2005. I de restende 9 sager, efter 2005, har Patientombuddet ikke udtalt kritik af lægernes faglige virke. Patientforsikringen har de sidste 17 år fået 14 anmeldelser vedrørende rituelle omskæringer af drenge, hvoraf ingen har ført til udbetaling af erstatning.

Der har fra flere sider været rejst bekymring for seksualiteten hos den voksne mand som følge af omskæring. Selv om nogle studier tyder på, at omskæring senere hen kan føre til psykologiske og seksuelle problemer, mangler der fortsat studier over langtidseffekten af omskæring på voksne mænd, herunder på deres seksualitet.

Det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at der ikke er tilstrækkelig sundhedsfaglig dokumentation til generelt at anbefale omskæring af drengebørn. Samtidig er der ikke sådanne risici ved indgrebet, når det foretages korrekt og af kompetente læger, at styrelsen finder anledning til at anbefale et forbud af rituel omskæring af drengebørn.

Det er videre Sundhedsstyrelsens opfattelse, at det ud fra et sundhedsfaglig, patientsikkerhedsmæssig synspunkt kan være en fordel, at drengebørn omskæres så tidligt som muligt, da indgrebet er mindre og giver færre umiddelbare komplikationer, når det foretages i de første uger af barnets levetid. Komplikationer til indgrebet er få. Ifølge Sundhedsstyrelsens oplysninger, har der ikke været alvorlige komplikationer ved rituelle dreng omskæringer foretaget af læger i Danmark. Da der er dokumenteret flere komplikationer, jo ældre barnet er, kan man overveje at stille krav om, at drengebørn, der skal omskæres ud over de første leveuger, får indgrebet foretaget på en lægeklinik eller på sygehus.

Endelig finder Sundhedsstyrelsen, at det fortsat skal være forbeholdt læger at udføre indgrebet under overholdelse af styrelsens vejledning om omskæring af drengebørn.

¹ <http://sundhedsstyrelsen.dk/publ/Publ2013/06jun/OmskaeringDrenge.pdf>

I Sundhedsstyrelsens vejledning fra 2014² om omskæring af drenge fremgår det:

Omskæringer på drengebørn giver færre umiddelbare komplikationer, når det foretages i de første uger af barnets levetid. Derfor anbefaler Sundhedsstyrelsen, ud fra et sundhedsfagligt og patientsikkerhedsmæssig synspunkt, at børn, der er ældre end to måneder, får indgrebet foretaget på et lægeligt behandlingssted, hvor der kan iagttages sædvanlige praktiske og hygiejniske forhold.

Omskæring af drenge under 15 år må ikke udføres, uden at der foreligger et informeret samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Hvis der er tale om fælles forældremyndighed, skal begge parter informeres og give samtykke til indgrebets udførelse. En ung, der er fyldt 15 år, kan selv give informeret samtykke til omskæring. I det omfang, et barn under 15 år er i stand til at forstå situationen, skal barnet informeres og inddrages i beslutningsprocessen vedr. indgrebet. Barnets tilkendegivelser skal, i det omfang de er aktuelle og relevante, tillægges betydning.

Refleksioner vedrørende den beskrevne viden:

Sygeplejeetisk Råd hæfter sig specielt ved vejledningens beskrivelse af forholdene vedrørende komplikationer, som er færre inden for de to første uger af drengens liv. Derefter anbefaler Sundhedsstyrelsen, at drenge over to måneder får foretaget indgrebet på et lægeligt behandlingssted under praktiske og hygiejniske forhold.

Det er ikke umiddelbart synligt, hvordan disse tidsfastsættelser er fremkommet, og om der herved gives en legitim mulighed for omskæring af drenge indtil 2-måneders alderen af religiøse og kulturelle årsager.

Diskussion af forholdene vedrørende omskæring af drenge uden medicinsk indikation:

Rådet har konstateret, at det er et uhyre svært spørgsmål at behandle, så der fremkommer et entydigt svar på spørgsmålet om rituel omskæring af drenge. I dette notat er begrebet "rituel omskæring" udtryk for omskæring, der foretages uden der foreligger medicinsk indikation, og der er således ingen værdiladning i begrebet rituel omskæring i denne sammenhæng.

Traditionelt har det danske sundhedsvæsen ikke udført operationer, der ikke var medicinsk indikeret. Det har været en del af den danske kultur med princippet om respekt for det enkelte individ og om ikke-skadevoldende adfærd over for patienter. Der er ikke tradition for at fjerne sundt væv uden medicinsk indikation. Det kan på denne baggrund synes åbenlyst, at rituel omskæring af drenge ikke bør finde sted.

Over for dette står samtidens forståelse for og søgen efter blandt andet retfærdighed og begrundelser for religiøse handlinger, hvilket har fremmet diskussionen af, hvorvidt det skal være legalt eller forbudt at fjerne drenge forhud.

I forhold til religiøs eller kulturel opfattelse af rituel omskæring af drenge er vi som sygeplejersker forpligtet til at respektere andres religiøse eller kulturelle overbevisninger. Herved opstår det komplekse krydsfelt for sygeplejersker, og gennem en analyse i forhold til de grundlæggende sygeplejeetiske retningslinjer, som de er foreslået i den reviderede udgave må vi konstatere, at der ikke findes et rungende klart ja eller nej til rituel omskæring af drenge.

Analyse af rituel omskæring i forhold til grundlæggende sygeplejeetiske retningslinjer:

I det følgende tillader jeg mig at opstille de grundlæggende etiske principper og behandle pro et contra i et forældreperspektiv i forhold til rituel omskæring for at synliggøre kompleksiteten:

Pro rituel omskæring	Grundlæggende etiske principper	Contra rituel omskæring
Her er der tale om forældrenes valg, indtil drengen er 15 år. Forældrene kan beslutte rituel omskæring grundet religiøs eller	Respekt for selvbestemmelse, det vil sige, at den enkelte patient – såfremt det er muligt - bevarer magten over egen tilværelse og retten til at træffe	Her er der tale om forældrenes valg, indtil drengen er 15 år. Forældrene kan beslutte sig for at udsætte en endelig stillingtagen til

² <http://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/20c30410-d86d-4c05-8ad4-e682323f1c1e/H%C3%B8ringsudgave%2009122013-Vejledning%20om%20omsk%C3%A6ring%20af%20drenge.pdf>

kulturel overbevisning og eventuel frygt for udelukkelse af et fællesskab, hvis man bryder den religiøse eller kulturelle tradition for rituel omskæring.	egne valg.	rituel omskæring og overlade endelig stillingtagen til drengen selv. Herved kan forældrene udsætte drengen og sig selv for udelukkelse af et fællesskab, hvis man bryder den religiøse eller kulturelle tradition for rituel omskæring.
Forældre vil altid deres børn det bedste og her er der tale om forældrenes ønske om, at drengen skal være et værdigt medlem af en bestemt religiøs eller kulturel gruppe.	Anerkendelse af værdighed, det vil sige, at den enkelte patient anses som uerstættelig og som et uendeligt værdifuldt menneske.	Forældre vil altid deres børn det bedste, og derfor vælger forældrene at drengen ikke skal omskæres.
Forældrene sætter drengens integritet højt med den forudsætning, at drengen vil være en del af den samme religion eller kultur som forældrene er. Dermed beskyttes deres værdier og mål i livet.	Hensyn til integritet, det vil sige, at den enkelte patients værdier, personlighed, væren, ønsker og mål i livet respekteres.	Forældrene sætter drengens integritet højt og afventer drengens opvækst, så han selv kan tage stilling til egne værdier og mål i livet.
Forældrene vil beskytte drengen mod udstødelse eller at være anderledes i forhold til den gruppe, drengen er en del af og skal vokse op i.	Omhu for det sårbare, det vil sige, at den enkelte patient sikres beskyttelse og omsorg	Forældrene vil beskytte drengen mod udstødelse eller at være anderledes i forhold til den gruppe, drengen er en del af og skal vokse op i.

Det ses tydeligt af gennemgangen, at forældre træffer valg for deres drenge med udgangspunktet at gøre det, der er bedst for drengen i den familiære sammenhæng.

Efter at have set på de grundlæggende sygeplejeetiske principper i et forældreperspektiv, er det nu tiden at se på de samme principper i et sygeplejeetisk perspektiv ved at gennemgå sygeplejerskens refleksioner, der kan opstå:

Respekt for selvbestemmelse, det vil sige, at den enkelte patient – såfremt det er muligt - bevarer magten over egen tilværelse og retten til at træffe egne valg.

Sygeplejersken skal i alle forhold sørge for en fyldestgørende information til forældrene og her i forhold til rituel omskæring. Herefter er det forældrene, der vælger på drengens vegne, og det er sygeplejerskens opgave at støtte forældrene, når de har truffet et valg på et oplyst grundlag.

Hvis sygeplejersken forsøger at overtale forældrene til at fravælge rituel omskæring, kan der være tale om manglende respekt for andres overbevisning og religiøsitet.

Hensyn til integritet, det vil sige, at den enkelte patients værdier, personlighed, væren, ønsker og mål i livet respekteres.

Her er det igen sygeplejerskens opgave at give forældrene en fyldestgørende information om forholdene ved rituel omskæring. Når forældrene har truffet deres valg, er det sygeplejerskens opgave at støtte forældrene i deres valg.

Omhu for det sårbare, det vil sige, at den enkelte patient sikres beskyttelse og omsorg

Også her har sygeplejersken en opgave i at give forældrene en fyldestgørende information om forholdene ved ritual omskæring. Når forældrene har truffet deres valg, er det sygeplejerskens opgave at støtte forældrene i deres valg.

I forhold til omhu for det sårbare liv kommer sygeplejersken meget nemt til at tænke i barnets perspektiv, hvor der i den danske kultur og sygeplejefprofession er tradition for at anvende det ikke skadevoldende princip og dermed afvente drengens opvækst, så han får mulighed for selv at beslutte, om han vil omskæres.

Og hvilken konklusion er Sygeplejeetisk Råd så kommet frem til?

Som det blev afsløret i indledningen er der her tale om et yderst komplekst spørgsmål, hvor der ikke kan gives et entydigt svar på spørgsmålet om rituel omskæring af drenge.

I alle disse forhold har sygeplejersken en forpligtelse til at give forældrene en fyldestgørende information om forholdene ved ritual omskæring. Når forældrene har truffet deres valg, er det sygeplejerskens opgave at støtte forældrene i deres valg.

Det kan være en udfordring for sygeplejersken at skulle rumme forældres valg, som sygeplejersken ikke er enig i af personlige årsager, men det er ikke desto mindre her, sygeplejersken skal vise sin professionalisme i forhold til forældrenes valg i den aktuelle situation.

Såfremt det antages, at rituel omskæring af drenge forbydes i Danmark, så kan det være en overvejelse værd, hvad der så vil ske. Dybest set vil grupperes udøvelse af deres religion blive gjort strafbar. Måske vil der ske en nedgang i antallet af rituelle omskæringer, men det vil næppe blive afskaffet – og man kan spørge sig selv, hvilken moralsk ret et sådant forbud vil have.

GBT